

महाराष्ट्र राज्य बातम्या

शासन आपल्या दारी - महिला सक्षमीकरण अभियान

संदर्भ

महाराष्ट्र सरकारने 'शासन आपल्या दारी' (सरकार तुमच्या दारी) मोहिमेच्या धर्तीवर एक नवीन महिला सक्षमीकरण मोहीम जाहीर केली आहे.

मुख्य तथ्ये

- राज्यातील १ कोटी महिलांना या अभियानाचा लाभ होणार आहे
- महिलांसाठी योजना राबविणारे सर्व शासकीय विभाग एकाच छताखाली आणले जातील.

नोडल एजन्सी-

- महापालिका क्षेत्रातील आयुक्त
- ग्रामीण भागातील जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी

मोहिमेअंतर्गत कार्यक्रम-

- आरोग्य शिबिरे, प्रशिक्षण शिबिरे, रोजगार मेळावे, सखी कीटक वाटप, सांस्कृतिक कार्यक्रम, प्रोत्साहनपर बक्षिसे देणे

प्रत्येक जिल्ह्याला 25 हजार महिलांना लाभ देण्याचे उद्दिष्ट देण्यात आले आहे.

निधी-

- या मोहिमेसाठी प्रत्येक आमदाराच्या निधीतून 20 लाख रुपये घेतले जाणार आहेत.
- नगरपालिका, पंचायत समिती आणि नगर पंचायतींच्या आरक्षित निधीपैकी 5 टक्के घेतला जाणार.
- या मोहिमेसाठी ग्रामपंचायती, पंचायत समित्या आणि जिल्हा परिषदांच्या राखीव निधीपैकी 10 टक्के निधी वापरण्यास परवानगी दिली जाईल.

शासन आपल्या दारी अभियान (सरकार तुमच्या दारी)

मोहिमेबद्दल

- महाराष्ट्र सरकारने मे 2023 मध्ये शासन आपल्या दारी मोहीम सुरू केली.
- "शासन आपल्या दारी" चा उद्देश सरकारी योजना सर्वसामान्यांच्या घरापर्यंत पोहोचवणे हा आहे जेणेकरून त्यांना कोणत्याही अडचणीशिवाय विविध योजनांचा लाभ घेता येईल.
- या उपक्रमासाठी मुख्यमंत्री कार्यालयात (सीएमओ) एक समर्पित कक्ष स्थापन करण्यात आला आहे.
- अभियानासाठी राज्यभरात 15,146 स्वयंसेवकांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

बालमृत्यूच्या प्रमाणात वाढ

संदर्भ

अमरावती, चिखलदरा, अकोला या जिल्हांमध्ये 1 ते 5 वयोगटातील बालकांच्या मृत्यूचे प्रमाण वाढले आहे.

मुख्य तथ्ये

- माहितीच्या अधिकारातून हे वास्तव समोर आले आहे.
- मात्र, नागपूर आणि पुण्यात हे मृत्यू कमी झाले आहेत.

चिखलदरा बद्दल

- या भागात मेळघाट प्रदेशाचा समावेश होतो, जो महाराष्ट्रातील मागासलेल्या प्रदेशांपैकी एक आहे.
- या प्रदेशात मेळघाट व्याघ्र प्रकल्पाचा समावेश होतो.
- मेळघाटातील रहिवासी प्रामुख्याने अनुसूचित जमाती आहेत. यामध्ये 'कोरकू', 'गोंड' आणि 'निहाल' यांचा समावेश आहे.

तुम्हाला माहित आहे का?

बालमृत्यूचे उपाय (ज्याला पाच वर्षांखालील मृत्यूदर असेही म्हणतात) जन्म आणि पाच वर्षे वयाच्या दरम्यान मृत्यूची संभाव्यता दर 1,000 जिवंत जन्मांमागे व्यक्त केली जाते.

महाराष्ट्रातील बालमृत्यूची आकडेवारी

- 2021-22 मध्ये अमरावतीमधील संख्या 84 होती. पण 2022-23 मध्ये ही संख्या 92 पर्यंत वाढली.
- अकोला 2021-21 मध्ये 45 मृत्यू ते 2022-23 मध्ये 54 बालमृत्यू
- चिखलदरा या मागासलेल्या भागात 2019-20 मध्ये 15 मृत्यू, 2021-21 मध्ये 32 मृत्यू, 2021-22 मध्ये 17 मृत्यू, 2022-23 मध्ये 20 बालमृत्यू नोंदवले गेले.

मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प

बद्दल

- मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प हे सातपुडा डोंगररांगेच्या दक्षिणेकडील भागात आहे.
- हे 1967 मध्ये वन्यजीव अभयारण्य म्हणून स्थापित केले गेले आणि 1974 मध्ये व्याघ्र प्रकल्प म्हणून घोषित करण्यात आले.
- प्रोजेक्ट टायगर अंतर्गत 1973-74 मध्ये अधिसूचित करण्यात आलेल्या पहिल्या नऊ व्याघ्र प्रकल्पांपैकी हे एक होते.
- हे महाराष्ट्रातील पहिले व्याघ्र प्रकल्प होते.
- हे अजूनही क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने देशातील सर्वात मोठ्या व्याघ्र प्रकल्पांपैकी एक आहे.
- मेळघाटातील विविध भागात धोक्यात आलेले आणि 'बॅक फ्रॉम एक्स्टिंक्शन' वन घुबडही आढळतात.

बातमीतील व्यक्ती: ओजस देवतळे

संदर्भ

- आशियाई क्रीडा स्पर्धेत पुरुषांच्या वैयक्तिक कंपाऊंड तिरंदाजीच्या अंतिम फेरीत त्याने सुवर्णपदक जिंकले.

बद्दल

- ओजस हा जगातील अव्वल दर्जाचा आंतरराष्ट्रीय तिरंदाज आहे.
- आशियाई क्रीडा स्पर्धेत सुवर्णपदक जिंकणारा ओजस हा पहिला नागपूरकर आहे.
- बुधवारी झालेल्या तिरंदाजी मिश्र सांघिक कंपाऊंड स्पर्धेतही त्याने भारतासाठी सुवर्णपदक जिंकले आहे.
- तिरंदाजी पुरुष कंपाऊंड सांघिक स्पर्धेतही त्याने सुवर्णपदक जिंकले.
- तो मूळचा नागपूरचा आहे

महिलांना लाभ देणाऱ्या सरकारी योजना

बातम्यांमध्ये:

- महाराष्ट्रातील एकनाथ शिंदे सरकार आगामी निवडणुकांपूर्वी "मुख्यमंत्री महिला सक्षमीकरण अभियान" सुरू करत आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- राज्यातील प्रत्येक जिल्ह्यातील किमान एक लाख महिलांना सरकारी योजनेचा लाभ देण्याचे या अभियानाचे उद्दिष्ट आहे.
- मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीसह विविध भागधारकांचा समावेश असलेल्या या मोहिमेचे समन्वय मुख्यमंत्री सचिवालय करणार आहे.
- मासिक बैठका होणार असून, राज्याच्या महिला व बालविकास मंत्री मोहिमेच्या प्रगतीचा आढावा घेणार आहेत.
- एक IAS अधिकारी राज्य समन्वय नोडल अधिकारी म्हणून काम करेल आणि जिल्हाधिकारी मोहिमेसाठी जिल्हा समन्वयक म्हणून काम करतील.

शोकांतिकेच्या आठवड्यांनंतर नवीन हेल्थकेअर व्हिजन 2035

बातम्यांमध्ये:

- नांदेड रुग्णालयातील शोकांतिका: कर्मचाऱ्यांची कमतरता आणि वैद्यकीय पुरवठ्याअभावी ७२ तासांत ३८ रुग्णांचा मृत्यू

महत्त्वाचे मुद्दे:

- जनक्षीभानंतर, राज्य सरकारने आरोग्यविषयक समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी व्हिजन 2035 हा कार्यक्रम सुरू केला.
- 25 जिल्ह्यांमध्ये शासकीय रुग्णालये स्थापन करून कर्मचाऱ्यांची रिक्त पदे भरण्यासाठी योजना तयार

करण्याच्या सूचना मुख्यमंत्र्यांनी सार्वजनिक आरोग्य विभागाला दिल्या.

- विद्यमान जिल्हा रुग्णालये वैद्यकीय महाविद्यालयांसह संरक्षित करणे आणि आरोग्य सेवा पायाभूत सुविधा सुधारण्यासाठी नवीन अत्याधुनिक रुग्णालये बांधण्याचे राज्याचे उद्दिष्ट आहे.
- 18000 कोटी किमतीचे आरोग्य प्रकल्प उभारणे आणि यासह अस्तित्वात असलेले प्रकल्प अद्ययावत करणे.

नमो शेतकरी महासन्मान निधी योजना

बातम्यांमध्ये:

- महाराष्ट्र शासनाने या योजनेतर्गत निधीचा पहिला टप्पा म्हणून 1720 कोटी वितरीत केले.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- या योजनेचा एक भाग म्हणून 6000 रुपये (हप्त्याने भरलेले) प्रधानमंत्री किसान सन्मान योजनेव्यतिरिक्त शेतकऱ्यांच्या खात्यात हस्तांतरित केले जातील जी केंद्र पुरस्कृत योजना आहे.

लेक लाडकी योजना

बातम्यांमध्ये:

- राज्य मंत्रिमंडळाने मुलींच्या जन्माला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि कमी उत्पन्न असलेल्या कुटुंबातील मुलींच्या शिक्षणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी 'लेक लाडकी' या योजनेला मंजुरी दिली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- ₹1 लाखांपर्यंत वार्षिक उत्पन्न असलेली कुटुंबे या योजनेसाठी पात्र आहेत, जी मुलगी 18 वर्षांची होईपर्यंत टप्प्याटप्प्याने ₹1,01,000 ची आर्थिक मदत पुरवते.

योजनेअंतर्गत:

- पिवळे आणि केशरी शिधापत्रिका असलेल्या कुटुंबांना मिळणार आहे
- जन्माच्या वेळी ₹5,000,
- ती इयत्ता 1 मध्ये प्रवेश करते तेव्हा ₹6,000,
- इयत्ता 6 वी मध्ये प्रवेश केल्यानंतर ₹ 7,000, इयत्ता 11 मध्ये प्रवेश केल्यानंतर ₹ 8,000 आणि
- वयाची १८ वर्षे पूर्ण केल्यानंतर ₹७५,०००.
- 1 एप्रिल 2023 नंतर जन्मलेल्या कुटुंबातील जास्तीत जास्त 2 मुलींना लाभ मिळेल.

माझी कन्या भाग्य योजना

- या योजनेत, सरकार एका वेळेसाठी ₹ 25,000 ची मुदत ठेव ठेवत असे आणि परिपक्वता रक्कम मुलीला वयाच्या 18 व्या वर्षी दिली जात असे.

बाल न्यायाचा आत्मा: रद्द

बातम्यांमध्ये:

- मुंबई उच्च न्यायालयाने बाल न्याय (मुलांची काळजी आणि संरक्षण) कायदा, 2015 अंतर्गत बाल न्याय मंडळे (JJBs) आणि CWC संबंधित महाराष्ट्रातील 40,000 हून अधिक प्रकरणांचा अनुशेष हायलाइट केला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- न्यायमूर्ती नितीन जामदार आणि मंजुषा देशपांडे यांनी चिंता व्यक्त केली - JJBसमोर 10,008 प्रकरणे प्रलंबित आहेत आणि 30,043 प्रकरणे CWC (बाल कल्याण समित्या) यांच्यासमोर प्रलंबित आहेत.
- बचपन बचाओ आंदोलन या स्वयंसेवी संस्थेने सादर केलेल्या जनहित याचिकेद्वारे (PIL) हा मुद्दा न्यायालयाच्या निदर्शनास आणून दिला.

मुख्य तथ्ये:

- बाल न्याय ही एक कायदेशीर चौकट आहे जी अल्पवयीन मुलांनी केलेल्या गुन्ह्यांचे निराकरण करते, विशेषत: 18 वर्षाखालील.
- 2015 कायदा नुसार JJBs आणि CWC मध्ये चौकशीसाठी 4 महिन्यांचा कालावधी आहे ज्यात जास्तीत जास्त 2 महिन्यांचा विस्तार आहे.

सोशल मीडियावरील फेक न्यूज विरुद्ध आयटी नियमांमध्ये सुधारणा

बातम्यांमध्ये:

- सोशल मीडियावरील फेक न्यूजशी संबंधित सुधारित माहिती तंत्रज्ञान (आयटी) नियमांमध्ये कोणतीही स्पष्ट मार्गदर्शक तत्त्वे आणि सुरक्षितता नाहीत, अशी चिंता मुंबई उच्च न्यायालयाने व्यक्त केली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- जेव्हा प्रेस इन्फॉर्मेशन ब्युरो (पीआयबी) सोशल मीडियावर आधीच तथ्य-तपासणी करते तेव्हा वेगळ्या फॅक्ट चेकिंग युनिट (एफसीयू) च्या गरजेवर कोर्टाने प्रश्न केला.
- पीआयबी अपुरी असल्याचा युक्तिवाद सरकारने केला.

मुख्य तथ्ये:

6 एप्रिल 2023 रोजी, केंद्र सरकारने माहिती तंत्रज्ञान (मध्यस्थ मार्गदर्शक तत्त्वे आणि डिजिटल मीडिया आचारसंहिता) नियम, 2021 मध्ये काही सुधारणा जाहीर केल्या, ज्यात सरकारशी संबंधित बनावट, खोट्या किंवा दिशाभूल करणारी ऑनलाइन सामग्री ध्वजांकित करण्यासाठी तथ्य तपासणी युनिटची तरतूद समाविष्ट आहे.

आरोग्य वर्धिनी केंद्रे

बातम्यांमध्ये:

- सरकारने स्थानिक स्वराज्य संस्थांना 1300 आरोग्यवर्धिनी केंद्रे स्थापन करण्याचे आदेश दिले आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 15 व्या वित्त आयोगातून निधी दिला जाणार आहे.
- 1 नोव्हेंबरपर्यंत 400 आरोग्य वर्धिनी केंद्रे सेट केले जातील.
- नांदेड मृत्यू शोकांतिका चा परिणाम.
- लोकसंख्येनुसार एका नगरपालिकेसाठी 50 ते 60 केंद्रे उभारली जातील.
- हे क्लिनिकसारखेच आहेत.
- आरोग्य सेवेसाठी सरकारची आपला दवाखाना नावाची योजना आधीच आहे.

आपला दवाखाना

- आपला दवाखाना योजना ही महाराष्ट्र सरकारची प्रमुख आरोग्य सेवा योजना आहे. योजनेची ऑक्टोबर 2022 मध्ये घोषणा करण्यात आली.
- कै.श्री बाळासाहेब ठाकरे यांच्या नावाने त्यांना आदरांजली वाहण्यासाठी सुरु करण्यात आली.
- 25 हजार ते 30 हजार लोकसंख्येसाठी 1 रुग्णालय.
- उद्देश: महाराष्ट्रातील लोकांना मूलभूत वैद्यकीय सुविधा मोफत उपलब्ध करून देणे.

आयओसी आणि रिलायन्सने ऑलिम्पिक खेळांना चालना देण्यासाठी करार केला

बातम्यांमध्ये:

- आंतरराष्ट्रीय ऑलिम्पिक समिती (IOC), ऑलिम्पिक संग्रहालय आणि रिलायन्स फाऊंडेशन यांनी मुंबईतील मुलांमध्ये ऑलिम्पिक मूल्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी करार जाहीर केला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- करारामध्ये खालील बाबींचा समावेश असेल
 - निवडलेल्या शाळांमध्ये ग्रेड-विशिष्ट क्रियाकलाप,
 - खेळाडू आणि विद्यार्थी यांच्यातील सत्रे
 - ऑलिम्पिक आणि ऑलिम्पिक मूल्यांबद्दल जागरूकता वाढविण्यासाठी शारीरिक क्रियाकलाप आणि पुढाकारांना प्रोत्साहन देण्यासाठी.
- या उपक्रमाचा प्रामुख्याने वंचित मुलांना फायदा होतो, त्यांना प्रथमच खेळात प्रवेश मिळतो आणि.
- गेल्या वर्षी ओडिशा मध्ये सुरु करण्यात आलेला ऑलिम्पिक व्हॅल्यू एज्युकेशन प्रोग्राम (OVEP) सारख्या भारतातील प्रमुख IOC प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी हे एक महत्त्वपूर्ण पाऊल आहे.

बदलापूर-अंबरनाथ दरम्यान नवीन रेल्वे स्थानक

बातम्यांमध्ये:

- मुंबई महानगर प्रदेशातील कल्याण-बदलापूर मार्गावरील चिखलोली या नवीन रेल्वे स्थानकाला मंजूरी मिळाली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

मुंबई रेल विकास कॉर्पोरेशन (MRVC) 82 कोटी रुपये खर्चून चिखलोली स्टेशन बांधणार आहे.

- मिळविण्याच्या कामगिरीच्या आधारे राज्य/केंद्रशासित प्रदेशांना देखील पुरस्कृत केले गेले.
- मोठ्या राज्यांच्या श्रेणीमध्ये, तामिळनाडू, महाराष्ट्र आणि उत्तर प्रदेश यांना प्रथम ते तिसरे स्थान देण्यात आले.
- लहान राज्यांच्या श्रेणीमध्ये तेलंगणा, झारखंड आणि केरळ यांना पुरस्कार देण्यात आला.